

MIROŚLAW KARPIUK

POSTĘPOWANIE PRZED KOMISJĄ PRAWA AUTORSKIEGO
W SPRAWIE ZATWIERDZENIA TABEL WYNAGRODZEŃ
ZA KORZYSTANIE Z UTWORÓW
LUB PRZEDMIOTÓW PRAW POKREWNYCH

Komisję Prawa Autorskiego (dalej cyt. Komisja) powołuje minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego. Do jej zadań należy: 1) rozpatrywanie spraw o zatwierdzanie i zmianę zatwierdzonych tabel wynagrodzeń za korzystanie z utworów lub przedmiotów praw pokrewnych (tabel wynagrodzeń); 2) rozstrzyganie sporów dotyczących stosowania powyższych tabel; 3) rozstrzyganie sporów związanych z zawarciem umowy dotyczącej wynagrodzenia z tytułu wpływów uzyskanych przez przedsiębiorcę w związku ze zwielokrotnianiem utworów dla własnego użytku osobistego osób trzecich; 4) wskazywanie organizacji właściwej, jeżeli na danym polu eksploatacji działa więcej niż jedna organizacja zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi¹; 5) rozpatrywanie spraw o odtworzenie akt oraz uzupełnienie lub sprostowanie orzeczenia Komisji

Dr MIROŚLAW KARPIUK – Katedra Prawa i Administracji, Wydział Bezpieczeństwa Narodowego Akademii Obrony Narodowej w Warszawie; adres do korespondencji: al. gen. Antoniego Chruściela „Montera” 103, 09-910 Warszawa.

¹ Wskazanie właściwej organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub pokrewnymi przez Komisję Prawa Autorskiego nie może być zastąpione porozumieniem organizacji zbiorowego zarządzania przyznającym jednej z nich wyłączność działania w określonym terminie, Wyrok SN z dnia 16 września 2009 r., I CSK 35/09, OSNC 2010, nr 3, poz. 47.

Prawa Autorskiego; 6) rozpatrywanie spraw o wykładnię orzeczenia Komisji Prawa Autorskiego².

Postępowanie przed Komisją Prawa Autorskiego ma charakter szczególny i może nastąpić jedynie przed wytoczeniem powództwa, nie jest jednak obligatoryjne. W sytuacji, w której żadna ze stron z tego trybu nie korzysta, możliwe jest wystąpienie bezpośrednio na drogę sądową. Jeżeli jednak jedna ze stron wystąpiła o rozstrzygnięcie sporu do Komisji Prawa Autorskiego, druga nie może się uchylić od udziału w tym postępowaniu i w tym sensie tylko postępowanie to jest obligatoryjne, skutkując niedopuszczalnością drogi sądowej przed rozstrzygnięciem sporu przez Komisję Prawa Autorskiego³.

Sprawy dotyczące zatwierdzania tabel wynagrodzeń za korzystanie z utworów lub przedmiotów praw pokrewnych rozpatruje zespół orzekający Komisji w składzie pięcioosobowym (art. 110¹¹ ust. 1 prawa autorskiego). Wniosek o zatwierdzenie tabeli wynagrodzeń objętej zbiorowym zarządzaniem składa organizacja zbiorowego zarządzania, wniosek o zatwierdzenie wspólnej tabeli może jednak złożyć wspólnie kilka organizacji. We wniosku o zatwierdzenie tabeli wynagrodzeń określa się: 1) pola eksploatacji, których dotyczy tabela wynagrodzeń; 2) kategorie utworów lub przedmiotów praw pokrewnych, których dotyczy tabela wynagrodzeń; 3) kategorie podmiotów uprawnionych, na rzecz których wnioskodawca działa; 4) wysokość stawek wynagrodzenia (art. 110¹² ust. 1 i 4 prawa autorskiego).

Przygotowanie tabel wynagrodzeń za korzystanie z utworów należy do obowiązków organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi⁴. Wnioskodawcą w przedmiotowym postępowaniu może być więc jedynie tego rodzaju organizacja, a dodatkowo, skoro wniosek taki może złożyć kilka organizacji zbiorowego zarządzania, to w tym samym postępowaniu może wystąpić więcej niż jeden wnioskodawca⁵.

² Art. 110¹ Ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (t.j. Dz. U. z 2006 r., nr 90, poz. 631 ze zm.) – dalej cyt. prawo autorskie. Każda organizacja zbiorowego zarządzania prawami autorskimi zarządza jedynie powierzonymi jej prawami autorskimi i prawami pokrewnymi, natomiast w sytuacji, gdy twórca lub artysta wykonawca nie powierzył swoich praw żadnej organizacji albo nie zostało ujawnione autorstwo, będzie miał zastosowanie art. 107 prawa autorskiego, Wyrok NSA z dnia 29 grudnia 1999 r., I SA 2042/98, LEX nr 53479.

³ Wyrok SN z dnia 3 stycznia 2007 r., IV CSK 303/06, LEX nr 255587.

⁴ M. K ę p i ń s k i, *Organizacje zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi*, [w:] *Prawo autorskie*, red. J. Barta, Warszawa 2007, s. 604.

⁵ R. F l e j s z a r, M. M a l c z y k - H e r d z i n a, *Postępowanie cywilne w sprawach o zatwierdzenie i o zmianę zatwierdzonych tabel wynagrodzeń za korzystanie z utworów lub*

Postępowanie w sprawie o zatwierdzenie tabeli wynagrodzeń przed zespołem orzekającym Komisji nie może trwać dłużej niż 6 miesięcy, chyba że wszyscy uczestnicy postępowania wyrażą zgodę na określone przedłużenie tego terminu. W szczególnie uzasadnionych przypadkach, za zgodą uczestników postępowania, zespół orzekający Komisji może przedłużyć powyższy termin na dalszy czas oznaczony, niezbędny do wydania orzeczenia w sprawie. Jednak w przypadku niezakończenia postępowania w tych terminach zespół orzekający Komisji umarza postępowanie (art. 110¹³ ust. 1-3 prawa autorskiego). Tylko przy pełnej akceptacji uczestników postępowania, więc w wyjątkowych przypadkach, termin procedowania Komisji może być przedłużony. W praktyce powyższa zgoda jest trudna do uzyskania. Zdawać by się mogło, że sześciomiesięczny termin załatwienia sprawy jest optymalny i nie powoduje nieuzasadnionego przedłużenia postępowania. Jednak tak naprawdę wiele zależy od samej Komisji i trybu jej prac (częstotliwości posiedzeń, terminowości przekazania wniosku uczestnikom czy stanowisk uczestników wnioskodawcy). Przy braku właściwego jej zaangażowania w proces ustalania stawek, określonych w tabelach wynagrodzeń, rokowania na merytoryczne rozstrzygnięcie jest nikłe.

Wydając orzeczenie w sprawie (odmowy) zatwierdzenia tabel wynagrodzenia, zespół orzekający Komisji bierze pod uwagę: 1) kryteria określone w art. 110 prawa autorskiego; 2) kwotę ogólnego obciążenia podmiotów korzystających z utworów lub przedmiotów praw pokrewnych na rzecz wszystkich organizacji zbiorowego zarządzania z tytułu korzystania z praw autorskich i praw pokrewnych na danym polu eksploatacji; 3) zebrany w sprawie materiał dowodowy; 4) stanowiska uczestników postępowania; 5) uzasadniony interes społeczny (art. 110¹³ ust. 5 prawa autorskiego). Przesłanki, na podstawie których orzeka Komisja, są niejednoznaczne, i tak np. „charakter i zakres korzystania z utworów i wykonań artystycznych przedmiotów praw pokrewnych”, „ogólne obciążenie”, „uzasadniony interes społeczny” bardzo często różnie rozumie wnioskodawca, uczestnik czy Komisja, co znacznie utrudnia proces zatwierdzenia tabel wynagrodzeń.

Według art. 110 prawa autorskiego wysokość wynagrodzeń w zakresie zbiorowego zarządzania, dochodzonych przez organizacje zbiorowego zarządzania, powinna uwzględniać wysokość wpływów osiąganych z korzystania z utworów i artystycznych wykonań przedmiotów praw pokrewnych, a także

przedmiotów praw pokrewnych, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego” 2011, z. 111, s. 24.

charakter i zakres korzystania z tych utworów i wykonań artystycznych przedmiotów praw pokrewnych. Artykuł 110 prawa autorskiego dostarcza więc generalnej wskazówki w kwestii wysokości wynagrodzeń ustalanych i dochodzonych przez organizacje zbiorowego zarządzania. Zgodnie z tym przepisem wysokość ta powinna uwzględniać wpływy osiągane z korzystania z utworów i przedmiotów praw pokrewnych oraz charakter i zakres korzystania z nich. Niemniej jednak z istoty monopolu autorskiego wynika, że autor ma prawo odmówić zezwolenia lub go udzielić i ustalić jego warunki finansowe, a zatem to samo należałoby odnieść do organizacji, ale ustalenie taryf wynagrodzeń nie powinno być całkowicie dowolne. Wyrazem tej koncepcji jest przyjęty przez ustawodawcę system zatwierdzania tabel⁶.

Nie kryterium zasięgu potencjalnego nadawcy jest jednak decydujące w przedmiocie ustalenia wielkości wynagrodzenia, ale wysokość wpływów. Powyższe wielkości nie muszą wcale pozostawać ze sobą w ścisłej zależności. Oglądalność programów i w związku z tym wysokość wpływów nie zależy tylko od powszechności dostępu do danej stacji, gdyż decydują o niej także inne czynniki, zarówno osobiste preferencje widzów, jak i rodzaj lub jakość oferty programowej. Dlatego też wyłącznie stwierdzenie większej gęstości rozlokowania stacji nadawczych nie może służyć automatycznemu ustaleniu, że właściciel tych stacji uzyskuje wpływy z korzystania z utworów i artystycznych wykonań w kwocie wyższej od podmiotu posiadającego mniej nadajników (Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 26 kwietnia 2007 r., I ACa 1187/2006).

Z kolei w myśl art. 70 prawa autorskiego domniemywa się, że producent utworu audiowizualnego nabywa na mocy umowy o stworzenie utworu albo umowy o wykorzystanie już istniejącego utworu wyłączne prawa majątkowe do eksploatacji tych utworów w ramach utworu audiowizualnego jako całości. Współtwórcy utworu audiowizualnego oraz artyści wykonawcy mają prawo do: 1) wynagrodzenia proporcjonalnego do wpływów z tytułu wyświetlania utworu audiowizualnego w kinach; 2) stosownego wynagrodzenia z tytułu najmu egzemplarzy utworów audiowizualnych i ich publicznego odtwarzania; 3) stosownego wynagrodzenia z tytułu nadawania utworu w telewizji lub poprzez inne środki publicznego udostępniania utworów⁷; 4) stosownego

⁶ E. T r a p l e, *Komentarz do art. 110 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych*, LEX 2011.

⁷ Por. Wyrok SN z dnia 14 marca 2006 r., III CSK 143/05, OSNC 2006, nr 12, poz. 206, według którego twórcom utworów literackich i muzycznych stworzonych do utworu audio-

wynagrodzenia z tytułu reprodukowania utworu audiowizualnego na egzemplarzu przeznaczonym do własnego użytku osobistego. Korzystający z utworu audiowizualnego⁸ wypłaca powyższe wynagrodzenie za pośrednictwem właściwej organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi. Z treści normy zawartej w art. 70 ust. 3 prawa autorskiego wprost wynika, że korzystający z utworu audiowizualnego wypłaca wyżej wskazane wynagrodzenie za pośrednictwem właściwej organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi⁹. Ponadto w świetle art. 105 ust. 1 prawa autorskiego domniemywa się, iż organizacja zbiorowego zarządzania jest uprawniona do zarządzania i ochrony w odniesieniu do pól eksploatacji objętych zbiorowym zarządzaniem oraz że ma legitymację procesową w tym zakresie, na to domniemanie nie wolno się powołać, jedynie, gdy do tego samego utworu lub artystycznego wykonania rości sobie tytuł więcej niż jedna organizacja zbiorowego zarządzania.

Ustawodawca (art. 70 ust. 3 prawa autorskiego) nałożył na korzystającego z utworu audiowizualnego obowiązek wypłacania wynagrodzenia za pośrednictwem właściwej organizacji zbiorowego zarządzania, a ocena czynników, które decydują o wysokości „stosownego wynagrodzenia”, zależy od okoliczności konkretnej sprawy (Wyrok Sądu Apelacyjnego z dnia 4 marca 2010 r., I ACa 779/2009). Artykuł 70 prawa autorskiego nie ogranicza treści praw przyznanych artystom wykonawcom, ale stwarza dodatkowe uprawnienia, bezwzględne, niezbywalne, w ramach których roszczenia o wynagrodzenie nie podlegają zrzeczeniu się, realizowanych wyłącznie za pośrednictwem właściwej organizacji zbiorowo zarządzającej prawami autorskimi i pokrewnymi (Orzeczenie Komisji Prawa Autorskiego z dnia 6 lutego 2002 r., nr 169/02).

W myśl orzeczenia Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 31 sierpnia 2007 r., odnoszącego się do uchylonego ust. 2 art. 70 prawa autorskiego, nie-

wizualnego lub w nim wykorzystanych, których prawa reprezentuje Stowarzyszenie Autorów ZAiKS, przysługuje wynagrodzenie od operatorów sieci kablowych za reemisję ich utworów w ramach utworu audiowizualnego.

⁸ Korzystającym z utworu audiowizualnego jest bezpośredni użytkownik, wykorzystujący utwór na wskazanych w art. 70 prawa autorskiego, Wyrok SN z dnia 2 grudnia 2010 r., I CSK 33/10, OSNC 2011, nr 7-8, poz. 89.

⁹ Należy jednak podkreślić, że np. prawo do reemisji utworów audiowizualnych nie objęte zezwoleniem Ministra Kultury i Ochrony Dziedzictwa Narodowego nie jest objęte domniemaniem prawnym dotyczącym legitymacji organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi wynikającym z art. 5 prawa autorskiego, Wyrok Sądu Apelacyjnego z dnia 21 kwietnia 2009 r., VI ACa 1240/08.

mniej jednak nadal aktualnego w wystarczającym zakresie, w stosunku do ust. 2¹ art. 70 prawa autorskiego (co do uprawnień artystów wykonawców do proporcjonalnego oraz stosownego wynagrodzenia), prawo do wynagrodzenia określonego w art. 70 ust. 2 wyżej wskazanej ustawy (artyści wykonawcy są uprawnieni do: 1) wynagrodzenia proporcjonalnego do wpływów z tytułu wyświetlania utworu audiowizualnego w kinach; 2) stosownego wynagrodzenia z tytułu najmu egzemplarzy utworów audiowizualnych i ich publicznego odtwarzania; 3) stosownego wynagrodzenia z tytułu nadawania utworu w telewizji lub poprzez inne środki publicznego udostępniania utworów; 4) stosownego wynagrodzenia z tytułu reprodukowania utworu audiowizualnego na egzemplarzu przeznaczonym do własnego użytku osobistego) jest niezależne od istnienia umów między niektórymi twórcami czy wykonawcami a producentem, zaś obowiązek jego zapłaty wynika wprost z ustawy i spoczywa na korzystającym z utworu. Roszczenie o wypłatę powyższego wynagrodzenia wiąże się z eksploatacją utworu (m.in. z jego wyświetlaniem w kinach), w związku z czym organizacji zbiorowego zarządzania przysługuje odrębne roszczenie o wypłatę wynagrodzenia związanego z każdorazowym wyświetleniem utworu w kinie, a wysokość tego roszczenia wynika z wysokości uzyskanych w związku z wyświetleniem wpływów, które nie będą (nie muszą być) za każdym razem takie same¹⁰.

Twórcy filmowi i artyści wykonawcy otrzymują wynagrodzenie, które jest przewidziane w umowie, wypłacane z tytułu udziału w produkcji filmu, stanowiące podstawową formę wynagrodzenia. Ustawodawca zagwarantował jednak twórcom filmowym i artystom wykonawcom (aktorom) także wynagrodzenie związane z rozpowszechnianiem filmu. Obowiązek wypłaty powyższego wynagrodzenia wynika bezpośrednio z jednoznacznie brzmiącego przepisu ustawowego – art. 70 ust. 2¹ prawa autorskiego. Jest ono uzupełnieniem wynagrodzenia należnego z tytułu realizacji filmu¹¹.

Zgodnie z art. 105 ust. 1 prawa autorskiego organizacja zbiorowego zarządzania posiada legitymację do dochodzenia wynagrodzenia z uwagi na objęcie

¹⁰ Wyrok Sądu Apelacyjnego z dnia 31 sierpnia 2007 r., VI ACa 369/07, LEX nr 558388. W przypadku sprzedaży każdego nośnika organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi i prawami pokrewnymi przysługuje odrębne roszczenie o wypłatę wynagrodzenia, a jego wysokość zależy od uzyskanych z tego tytułu przez korzystającego wpływów, które nie muszą być za każdym razem równe, Wyrok Sądu Apelacyjnego z dnia 15 marca 2010 r., VI ACa 733/210.

¹¹ P. Ś l ę z a k, *Wynagrodzenie twórców filmowych i artystów wykonawców z tytułu rozpowszechniania utworu*, „Państwo i Prawo” 2008, z. 10, s. 85.

zbiorowym zarządzaniem pól eksploatacji związanych z wyświetlaniem utworów audiowizualnych, co zwalnia ją z obowiązku wykazywania upoważnienia do reprezentacji. Sam fakt, że na tym samym polu eksploatacji działa więcej niż jedna organizacja zbiorowego zarządzania, nie obala domniemania wynikającego z art. 105 ust. 1 prawa autorskiego; obalenie tego domniemania mogłoby nastąpić jedynie poprzez wykazanie, że do tego samego utworu rości sobie tytuł więcej niż jedna organizacja zbiorowego zarządzania albo że dana organizacja nie jest uprawniona do zarządzania konkretnym prawem¹². Podstawę powyższego domniemania stanowi fakt objęcia przez organizację zbiorowym zarządzaniem określonych praw na oznaczonych polach eksploatacji oraz to, że o powyższych okolicznościach rozstrzyga treść zezwolenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego¹³. Do uchylenia powyższego domniemania nie wystarczy więc samo wskazanie, że istnieje inna organizacja działająca w tym samym zakresie. Podmiot kwestionujący legitymację danej organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi w odniesieniu do określonych (konkretnych) praw musi wykazać, że inna organizacja działająca w tym samym zakresie powołuje się wobec niego na swój tytuł do tych samych praw. Gdyby do uchylenia stosowania domniemania wynikającego z art. 105 ust. 1 prawa autorskiego wystarczające było samo wskazanie istnienia innej organizacji działającej w tej samej sferze, w sytuacji, gdy Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego zezwala na działanie wielu organizacji o pokrywającym się zakresie zarządzania, powyższe domniemanie mogłoby utracić swoje praktyczne znaczenie (Wyrok SN z dnia 20 maja 1999 r., I CKN 1139/97). Niemniej jednak tylko jednej organizacji można skutecznie powierzyć prawa do zarządzania autorskimi prawami majątkowymi na określonym polu eksploatacji (Wyrok Sądu Apelacyjnego z dnia 21 kwietnia 2009 r., VI ACa 1240/2008).

Komisja nie jest uprawniona do oceny zasadności decyzji ministra zezwalającej na zbiorowy zarząd, a nawet więcej – decyzja potwierdza uprawnienia organizacji do dysponowania repertuarem, tym bardziej że ustawodawca zastrzega stosunek powiernictwa, więc temporalnego przeniesienia praw przez ich właścicieli na organizację zarządzania zbiorowego (Orzeczenie Komisji Prawa Autorskiego z dnia 6 lutego 2002 r., nr 169/02).

¹² Wyrok Sądu Apelacyjnego z dnia 31 sierpnia 2007 r., VI ACa 369/07, LEX nr 558388.

¹³ M. C z a j k o w s k a - R o m a n o w s k a, *Przegląd orzecznictwa z zakresu prawa autorskiego (zagadnienia wybrane)*, „Glosa” 2005, nr 2, s. 74.

Ważnym zagadnieniem jest ustalenie wysokości stawek zawartych w tabelach wynagrodzeń, które spełniają ustawowe kryteria. Ustawodawca nie wskazuje jednolicie, o jakie kryteria chodzi w przypadku określania stawek, jego wolą jest, by strony w drodze porozumienia czy w ramach postępowania przed Komisją Prawa Autorskiego określiły powyższe stawki. Podnosi m.in., aby uwzględniać wysokość wpływów osiąganych z korzystania z utworów i artystycznych wykonń przedmiotów praw pokrewnych, a także charakter i zakres korzystania z tych utworów i wykonń artystycznych przedmiotów praw pokrewnych (art. 110 prawa autorskiego), bądź brać pod uwagę kwotę ogólnego obciążenia podmiotów korzystających z utworów lub przedmiotów praw pokrewnych na rzecz wszystkich organizacji zbiorowego zarządzania z tytułu korzystania z praw autorskich i praw pokrewnych na danym polu eksploatacji (art. 110¹³ ust. 5 pkt 2 prawa autorskiego) czy interes społeczny (art. 110¹³ ust. 5 pkt 5 prawa autorskiego). Wnioskodawca, w ramach posiadanej wiedzy, kryteria te powinien uwzględnić. Pełną wiedzę w tym zakresie, więc także w przedmiocie kwoty ogólnego obciążenia, ma jednak Komisja Prawa Autorskiego, która to wiedza jest weryfikowana w ramach prowadzonego postępowania.

Należy przy tym podkreślić, że postępowanie przed Komisją Prawa Autorskiego służy ocenie oraz weryfikacji podnoszonych tez, w tym m.in. poprzez wykazanie w „stanowisku uczestnika postępowania” merytorycznej analizy, z której wynika wielkość przychodów dystrybutorów związanych z korzystaniem z utworów w kontekście adekwatności stawek określonych przez wnioskodawcę. Podnoszenie, iż wielkość tych przychodów drastycznie spada, co jest związane z większymi kosztami i mniejszymi przychodami wynikającymi z korzystania z utworów, bez poddania tego empirycznej analizie, powoduje poddanie tego faktu pod wątpliwość.

Zarządzanie autorskimi prawami majątkowymi jest pojęciem zbiorczym, które obejmuje również prawo do pobierania wynagrodzenia twórców dzieł składowych w utworze audiowizualnym lub odszkodowania z tytułu naruszenia ich autorskich praw majątkowych. Uprawnienia te (jako element zarządzania prawami) nie muszą zostać odrębnie wskazane w zezwoleniu Ministra Kultury na zarządzanie autorskimi prawami majątkowymi¹⁴. Tabele wynagrodzeń są ustalane dla zakresu działania wnioskodawcy, związanego z przed-

¹⁴ Wyrok Sądu Apelacyjnego z dnia 2 kwietnia 2007 r., I ACa 1002/06, LEX nr 558373.

miotem wniosku, i oczywiste jest, że nie chodzi o wszystkie wpływy określonego podmiotu, a o te opłaty, które są związane z korzystaniem z utworów.

Wnioskodawca (właściwa organizacja zbiorowego zarządzania) posiada legitymację nie tylko do żądania, ale i pobierania wynagrodzenia dla zagranicznych aktorów, jeżeli ma podpisane umowy o reprezentowanie tych aktorów, a należy podkreślić, że obecnie wzrasta nacisk organizacji UE reprezentujących aktorów z jej obszaru w zakresie skuteczności pobierania tantiem. Aktorzy, obywatele UE, na terenie Polski traktowani są jak obywatele polscy.

Wnioskodawca, w celu uzasadnienia wniosku, powinien wskazać wszelkie informacje, które są w jego posiadaniu i służą ukształtowaniu stawek w tabelach wynagrodzeń. Zarzut braku udowodnienia zasadności wielkości stawek wynagrodzeń, często kierowany przez uczestników postępowania do wnioskodawcy, nierzadko jest bezzasadny, gdyż wnioskodawca nie ma informacji, którymi dysponują strony. To Komisja Prawa Autorskiego posiada dowody złożone przez strony postępowania, na których podstawie, gdy stwierdzi, że tabele wynagrodzeń przedstawione przez wnioskodawcę nie zasługują na uwzględnienie, może ostatecznie ustalić własne tabele wynagrodzeń. Stawki przedstawione w tabelach przez wnioskodawcę powinny być jednak rozsądne i adekwatne do sytuacji rynkowej.

Na mocy art. 86 prawa autorskiego artyście wykonawcy przysługuje, w granicach określonych przepisami tej ustawy, wyłączne prawo do: 1) ochrony dóbr osobistych, w szczególności w zakresie: a) wskazywania go jako wykonawcy, z wyłączeniem przypadków, gdy pominięcie jest przyjęte zwyczajowo; b) decydowania o sposobie oznaczenia wykonawcy, w tym zachowania anonimowości albo posłużenia się pseudonimem; c) sprzeciwiania się jakimkolwiek wypaczeniom, przeinaczeniom i innym zmianom wykonania, które mogłyby naruszać jego dobre imię; 2) korzystania z artystycznego wykonania oraz rozporządzania prawami do niego na następujących polach eksploatacji: a) w zakresie utrwalania i zwielokrotniania – wytwarzania określoną techniką egzemplarzy artystycznego wykonania, w tym zapisu magnetycznego oraz techniką cyfrową; b) w zakresie obrotu egzemplarzami, na których artystyczne wykonanie utrwalono – wprowadzania do obrotu, użyczania lub najmu egzemplarzy; c) w zakresie rozpowszechniania artystycznego wykonania w sposób inny niż określony powyżej (pkt 2 lit. b) – nadawania, reemitowania oraz odtwarzania, chyba że są one dokonywane za pomocą wprowadzonego do obrotu egzemplarza, a także publicznego udostępniania utrwalenia artystycznego wykonania w taki sposób, by każdy mógł mieć do niego dostęp w miejscu i w czasie przez siebie wybranym. Artyście

wykonawcy służy prawo do wynagrodzenia za korzystanie z artystycznego wykonania lub za rozporządzanie prawami do takiego wykonania, określone w umowie albo przyznane w przepisach prawa autorskiego. W przypadku nadawania, reemitowania lub odtwarzania artystycznego wykonania za pomocą wprowadzonego do obrotu egzemplarza, artysta wykonawca otrzymuje stosowne wynagrodzenie (przysługuje mu prawo do stosownego wynagrodzenia).

Prawo do nienaruszalności wykonania, jak i inne prawa osobiste artysty wykonawcy chroni więź artysty z wykonaniem. W powyższy sposób rozumiana funkcja prawa do integralności wykonania decyduje o tym, że oceny naruszenia tego prawa są zależne od ustalenia ingerencji w więź artysty z wykonaniem. W związku z czym jedynie usunięcie lub naruszenie więzi między wykonaniem a cechami indywidualizującymi artystę wykonawcę w danym, konkretnym wykonaniu można kwalifikować jako nieuprawnione wkroczenie w prawo do nienaruszalności wykonania (Wyrok Sądu Apelacyjnego z dnia 25 sierpnia 2004 r., VI ACa 27/04).

Prawo do następującego wynagrodzenia: 1) twórcy i jego spadkobiercom, w przypadku dokonanych zawodowo odsprzedaży oryginalnych egzemplarzy utworu plastycznego lub fotograficznego¹⁵; 2) twórcy i jego spadkobiercom przysługuje prawo do wynagrodzenia w wysokości 5% ceny dokonanych zawodowo odsprzedaży rękopisów utworów literackich i muzycznych; 3) z kwoty uzyskanej z tytułu opłat ze sprzedaży magnetofonów i innych podobnych urządzeń oraz związanych z nimi czystych nośników, magnetowidów i innych podobnych urządzeń, oraz związanych z nimi czystych nośników, a także urządzeń reprograficznych oraz związanych z nimi czystych nośników; 4) posiadacze urządzeń reprograficznych, którzy prowadzą działalność gospodarczą w zakresie zwielokrotniania utworów dla własnego użytku osobistego osób trzecich, zobowiązani są do uiszczania, za pośrednictwem organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi, opłat w wysokości do 3% wpływów z tego tytułu na rzecz twórców oraz wydawców, chyba że zwielokrotnienie odbywa się na podstawie umowy z uprawnionym; 5) twórca albo właściwa organizacja zbiorowego zarządzania prawami

¹⁵ Artykuł 19 prawa autorskiego ogranicza powstanie uprawnienia twórcy do wynagrodzenia jedynie do zawodowej sytuacji odsprzedaży dzieła sztuki. Konieczne staje się więc ustalenie, gdzie przebiega granica między sprzedażą zawodową a niezawodową. Pojęcie zawodowej odsprzedaży należy traktować wąsko, ograniczając je do sytuacji, które są związane z udziałem podmiotu, dla którego obrót dziełami sztuki stanowi przedmiot działalności gospodarczej, w tym zakresie jest więc on profesjonalistą; P. S t e c, *Droit de suite w przedmiocie harmonizacji europejskiej*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2001, nr 2, s. 25.

autorskimi lub prawami pokrewnymi jest uprawniona do pobierania od ośrodków informacji lub dokumentacji wynagrodzenia za odpłatne udostępnianie egzemplarzy fragmentów utworów; 6) korzystający z utworu audiowizualnego wypłaca wynagrodzenie współtwórcy utworu audiowizualnego oraz artystom wykonawcom, o którym mowa w art. 70 ust. 2¹ prawa autorskiego, za pośrednictwem właściwej organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi – nie podlega zrzeczeniu się, zbyciu ani egzekucji (art. 18 ust. 3 prawa autorskiego). Tabele wynagrodzeń nie dotyczą jednak wynagrodzenia wprost określonego przez ustawodawcę.

Artykuł 18 ust. 3 prawa autorskiego zawiera zamknięty katalog prawa do wynagrodzenia, które nie podlega zbyciu, zrzeczeniu się czy egzekucji, w związku z czym co do zasady pozostałe wynagrodzenia podlegają wyżej wskazanym czynnościom, dlatego też będzie w tym drugim przypadku obowiązywała zasada swobody umów¹⁶. Według art. 353¹ k.c. strony, które zawierają umowę, mogą ułożyć stosunek prawny według swojego uznania, aby tylko jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współżycia społecznego. Zasada swobody umów obejmuje swobodę decydowania o zawarciu bądź niezawarciu umowy, swobodę wyboru kontrahenta, swobodę ukształtowania treści umowy. W tym ostatnim zakresie dyspozycja stron podlega ograniczeniu polegającemu na tym, że treść umowy nie może być sprzeczna z właściwością stosunku prawnego, ustawą i zasadami współżycia społecznego. W ramach wyrażonej w art. 353¹ k.c. zasady swobody umów mieści się również przyzwolenie na faktyczną nierówność stron umowy. Nieekwiwalentność sytuacji prawnej stron umowy nie wymaga, co do zasady, istnienia okoliczności, które by ją usprawiedliwiały, jeżeli stanowi ona wyraz woli stron. Obiektywnie niekorzystna dla jednej strony treść umowy zasługuje będzie na negatywną ocenę moralną, a w konsekwencji prowadzić do uznania umowy za sprzeczną z zasadami współżycia społecznego w sytuacji, gdy do takiego ukształtowania stosunków umownych, który jest dla niej w sposób widoczny krzywdzący, doszło przy świadomym, bądź tylko spowodowanym niedbalstwem, wykorzystaniu przez drugą stronę swojej silniejszej pozycji¹⁷.

Wskazać należy, że celem wprowadzenia minimalnych stawek kwotowych jest zapobieżenie zaniżaniu przez nadawców wynagrodzeń określanych zgod-

¹⁶ P. Wasilewski, *Glosa do wyroku SN z dnia 3 lutego 2006 r., I CK 334/05*, „Państwo i Prawo” 2007, z. 6, s. 135.

¹⁷ Wyrok SN z dnia 25 maja 2011 r., II CSK 528/10, LEX nr 794768.

nie z tabelą stawek. Jednocześnie wymaga podkreślenia, że w dotychczasowych umowach wynagrodzenie naliczane było jako procent od uzyskiwanych z działalności nadawczej wpływów. Przy czym jeżeli chodzi o nadawców publicznych, nie ma uzasadnienia pogląd, iż należy wyłączyć z podstawy obliczania wynagrodzenia (tantiem) wpływów z abonamentu. Nie są to wynagrodzenia za świadczenie usług, ale są jednak bezpośrednio związane z prowadzoną działalnością nadawczą. W związku z czym w przypadku, gdy nadawcy komercyjni opierają swoją działalność gospodarczą na wpływach z reklam, to dla działalności nadawców publicznych alternatywnym środkiem, który bezpośrednio wpływa na możliwość prowadzenia działalności nadawczej, jest abonament, dlatego też wyłączenie go z podstawy służącej naliczaniu wynagrodzenia stanowiłoby preferencyjne, niczym nieuzasadnione traktowanie nadawców publicznych w porównaniu z nadawcami komercyjnymi.

Obrót w ramach analizowanej sfery odbywa się pomiędzy wysoce wyspecjalizowanymi podmiotami, z jednej strony producentami utworów audiowizualnych oraz innymi podmiotami profesjonalnie eksploatującymi te utwory, którzy powinni mieć świadomość ekonomicznych skutków prowadzonej przez siebie działalności gospodarczej, w związku z czym również treści zawieranych z wykonawcami umów, z drugiej zaś twórcami, aktorami, którzy mają jasność odnośnie do stanu faktycznego w danej sytuacji oraz świadomość, jakie sformułowania umowne niosą dla nich korzyści w przyszłości, gdy eksploatacja utworu audiowizualnego zakończy się sukcesem ekonomicznym (Orzeczenie Komisji Prawa Autorskiego z dnia 6 lutego 2002 r., nr 169/02).

Wnioskodawca przy ustalaniu wysokości wynagrodzeń zobowiązany jest brać pod uwagę uzasadniony interes społeczny. Przy ustalaniu stawek wynagrodzeń wnioskodawca może uwzględnić sytuację rynkową ukształtowaną za pośrednictwem kwot tabel wynagrodzenia zatwierdzonych poprzednio, a także indywidualne umowy z nadawcami (operatorami) podpisywane przez wnioskodawcę. Potwierdzać to może, że nie są one wygórowane i nie powodują utrudnień w ramach działalności nadawców (operatorów), w tym nie ograniczają dostępu odbiorcom. Przy tym w pojęciu „uzasadniony interes społeczny” mieści się nie tylko interes nadawców (operatorów), ale również interes artystów wykonawców.

Należy zgodzić się z tezą, że tabele wynagrodzeń sporządzone przez organizacje zbiorowego zarządzania, aby mogły być uznane za zgodne z prawem,

powinny spełniać wszystkie ustawowe przesłanki, wynikające z art. 110 prawa autorskiego¹⁸.

Podsumowując należy podkreślić, że zastrzeżenia, iż wnioskodawca nie uwzględnia ogólnego obciążenia użytkowników, w ostatecznym rozrachunku ocenia Komisja Prawa Autorskiego, a nie uczestnicy postępowania, którzy roszczą sobie do tego prawo.

Na koniec wskazać jeszcze należy, że tabele stawek wynagrodzeń są stawkami minimalnymi, wyznaczającymi wyłącznie wysokość konkretnych wynagrodzeń. Samo umieszczenie pozycji w tabelach wynagrodzeń nie przesądza o jego wymagalności. W przypadku, gdy w tabeli znajduje się punkt, który w świetle prawa nie wymaga zapłaty, to nie staje się on przez ten fakt wymagalny. Z faktu, że są to stawki minimalne wynika, że powinny mieć zastosowanie jedynie tam, gdzie nie doszło uprzednio do zawarcia umowy cywilnoprawnej, poprzedzonej negocjacjami. Niestety jednak praktyka obrotu prawami autorskimi i pokrewnymi w RP oparła się w powyższym zakresie na rozwiązaniach o charakterze ekstremalnym, wymuszonych ekonomiczną przewagą niektórych użytkowników, odmawiających zawarcia umów, pomimo wyraźnej dyspozycji ustawodawcy. Efektem powyższej praktyki jest opóźnienie chwili zawarcia umowy do czasu następującego po zatwierdzeniu tabel wynagrodzeń określonej organizacji zbiorowego zarządzania. Umowy takie mogą opiewać w związku z tym na zdevaluowane w międzyczasie stawki wynagrodzeń (Orzeczenie Komisji Prawa Autorskiego z dnia 6 lutego 2002 r., nr 169/02).

PROCEEDINGS BEFORE THE COPYRIGHT COMMISSION REGARDING
THE ACKNOWLEDGEMENT OF RATES OF ROYALTIES
FOR USING REGISTERED WORKS OR OBJECTS OF RELATED RIGHTS

S u m m a r y

The article discusses proceedings before the Copyright Commission that is entitled to acknowledge royalty rates for using registered works or objects of related rights. The application of such a modality is possible only before a lawsuit is registered. A party is not

¹⁸ A. M a t l a k, *Płatność wynagrodzeń autorskich z tytułu reemisji kablowej*, „Głosa” 2006, nr 3, s. 117.

obliged to use this possibility; however, if either party has applied for arbitration with the Copyright Commission, the other one may not default. Therefore, a lawsuit may not be instituted before the Commission decides a given case. If neither party uses this possibility, they can take the matter to court. It lies within the discretion of institutions that collectively manage copyrights and related rights to determine royalty rates. Only such institutions can file lawsuits; nevertheless, several organisations that collectively manage copyrights or related rights can file lawsuits, hence the appearance of more than one petitioner is possible.

Translated by Tomasz Pałkowski

Słowa kluczowe: prawo autorskie, Komisja Prawa Autorskiego, tabele wynagrodzeń, organizacja zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi.

Key words: copyright, Copyright Commission, royalty rates, organisation, collective management of copyright and related rights.